

สรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อต้องการศึกษาว่าปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ-สังคม และการวางแผนครอบครัวของสตรีหรือคู่สมรส มีผลหรืออิทธิพลต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมันของสตรีที่สมรสและกำลังอยู่กับสามี อายุ 15 - 49 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของคู่สมรสในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2530 ได้สัมภาษณ์ครัวเรือนในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวน 522 ครัวเรือน โดยสัมภาษณ์ได้ทั้งสตรีและสามีจำนวน 259 คู่ สัมภาษณ์ได้เฉพาะสตรีจำนวน 240 คน และสัมภาษณ์ได้เฉพาะสามีจำนวน 23 คน ดังนั้น จึงมีสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์จำนวน 499 ราย

ตัวแปรตามในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ การทำหมัน (ซึ่งรวมทั้งการทำหมันหญิงและหมันชาย) และความคิดที่จะทำหมันในอนาคตของสตรี ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุของสตรี อายุของสามี อายุบุตรคนสุดท้องของสตรี จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี อาชีพของสตรี อาชีพของสามี รายได้ต่อปีของครอบครัว การศึกษาของสตรี การศึกษาของสามี การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้ายของสตรี ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมันของสตรี แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมันของสตรี ทัศนคติเกี่ยวกับนโยบายการมีบุตร 2 คนของสตรี และทัศนคติในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมันของสตรี โดยมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เป็นตัวแปรที่นำมาควบคุม การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลทำในรูปตารางโดยเสนอร้อยละของการทำหมันจำแนกตามตัวแปรอิสระตัวเดียว และตัวแปรที่นำมาคุมอีก 1 ตัว ใช้ Chi-Square Test (χ^2) ทดสอบความมีนัยสำคัญของความเป็นอิสระ และใช้สถิติ Cramer's V (V) วัดความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา (Measure of association) ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ

อนึ่ง ในการสรุปนอกจากจะเสนอผลการศึกษาที่พบแล้ว ยังได้เปรียบเทียบผลการ
ศึกษาที่พบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับการศึกษานี้อีกด้วย

ผลการศึกษาพบสรุปได้ดังนี้

1. บัณฑิตด้านประชากร

อายุของสตรี มีผลในทางบวกต่อการทำหมัน กล่าวคือ สตรีที่มีอายุน้อยทำหมัน
ต่ำ และสูงขึ้นเมื่ออายุของสตรีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์มี
นัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.28$) ซึ่ง
สอดคล้องกับการศึกษาของ เยาวรัตน์ ปรบักษ์ขาม และ ทิมลพรรณ อิศรภักดี (2528: 10) ที่
ศึกษาบัณฑิตบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการทำหมันของคู่สมรสใน เขตอำเภอนางรอง จังหวัด
บุรีรัมย์ โดยการสัมภาษณ์สตรีอายุ 15 - 49 ปี ที่สมรสและกำลังอยู่กินกับสามี จำนวน 643
ราย เมื่อปี พ.ศ. 2527 ที่พบว่า อายุของสตรีหรือสามีที่ใช้การทำหมันจะเป็นกลุ่มที่มีอายุสูงกว่า
สตรีหรือสามีที่ใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดอื่น ๆ และการศึกษาของ ไสภิต ม่องเสรี (2529: 34)
ที่ศึกษาบัณฑิตที่มีผลต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมันของสตรีที่สมรสแล้วในเขตบางเขน
บางกะปิ และมีนบุรี เมื่อเดือนธันวาคม 2526 ที่พบว่า อายุของสตรีมีผลในทางบวกกับการทำ
หมัน

ในเรื่องความคิดที่จะทำหมัน อายุของสตรีมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าความสัมพันธ์
เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง ($V = 0.48$)

อายุของสามี มีผลในทางบวกต่อการทำหมันของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($P = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
($V = 0.30$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิษิต ศิทธิพงษ์เทพสมบัติ และ นิกร คุลิตสิน
(2527 : 67-74) ที่ศึกษาเรื่องการทำหมันของประชากรบ้านหนองยายพิมพ์ ตำบลหนองปล่อง
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสัมภาษณ์ตัวอย่าง 127 คนว่เรียน เมื่อเดือนพฤศจิกายน
2526 พบว่า สามีของคู่สมรสที่ทำหมันแล้วอายุโดยเฉลี่ยสูงกว่าสามีของคู่สมรสที่ยังไม่ได้ทำหมัน
ถึง 6.4 ปี

สำหรับความคิดที่จะทำหมัน อายุของสามีมีผลต่อความคิดที่จะทำหมันของสตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน (ความสัมพันธ์ไม่เป็นบวกหรือลบ และไม่เส้นตรง) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า อายุของสามีน่าจะมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมันของสตรี ค่าความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง ($V = 0.40$)

อายุบุตรคนสุดท้ายของสตรี พบว่ามีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน (ความสัมพันธ์ไม่เป็นบวกหรือลบและไม่เส้นตรง) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.21$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า อายุบุตรคนสุดท้ายน่าจะมีผลทางบวกต่อการทำหมัน

ในเรื่องความคิดที่จะทำหมัน อายุบุตรคนสุดท้ายของสตรีมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($V = 0.40$)

จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี มีผลบวกต่อการทำหมันซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.06$) ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.09$)

สำหรับความคิดที่จะทำหมัน จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.17$)

2. บัณฑิตงาน เศรษฐกิจและสังคม

อาชีพของสตรี มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการทำหมัน นั่นคือ สตรีที่มีอาชีพไม่ใช่เกษตรกรหมันมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.51$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำจนแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ($V = 0.03$)

ส่วนความคิดที่จะทำหมั้น พบว่า อาชีพของสตรีมีผลก่อให้เกิดความแตกต่างในด้านความคิดที่จะทำหมั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.01$) กล่าวคือ สตรีที่มีอาชีพไม่ใช่เกษตรกรรวมคิดที่จะทำหมั้นมากกว่าสตรีที่มีอาชีพ เกษตรกรรม เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.16$) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชิต พิทักษ์ เทพสมบัติ (2527: 6) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความคิดที่จะทำหมั้นในอนาคตของสตรีที่สมรสแล้วอายุไม่เกิน 49 ปี ปัจจุบันกำลังอยู่กับสามีและยังไม่ได้ทำหมั้นจำนวน 224 คน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่า สตรีที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมหรือสามีประกอบอาชีพ เกษตรกรรมคิดที่จะทำหมั้นในอัตราส่วนที่ต่ำกว่าสตรีหรือสามีที่ประกอบอาชีพ ไม่ใช่ เกษตรกรรม และการศึกษาของ ไศภิต ม่องเสรี (2529: 60) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมั้นและความคิดที่จะทำหมั้นของสตรีในเขตชานเมืองกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2529 ซึ่งพบว่า สตรีที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพคิดจะทำหมั้นในอัตราที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ

อาชีพของสามี มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการทำหมั้นของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีสามีประกอบอาชีพ ไม่ใช่ เกษตรกรรมทำหมั้นมากกว่าสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.63$) และความสัมพันธ์เชิง เนื้อหาอยู่ในระดับแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ($V = 0.02$)

สำหรับความคิดที่จะทำหมั้น อาชีพของสามีมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในด้านความคิดที่จะทำหมั้นของสตรี เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สตรีที่มีสามีประกอบอาชีพ ไม่ใช่ เกษตรกรรมคิดที่จะทำหมั้นมากกว่าสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพ เกษตรกรรม แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.09$) และค่าความสัมพันธ์เชิง เนื้อหาอยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.10$)

รายได้ต่อปีของครอบครัว มีผลในทางบวกต่อการทำหมั้น เป็น ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.24$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำจนแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ($V = 0.07$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิชิต พิทักษ์ เทพสมบัติ และ บัญญา คาวจรัสแสงชัย (2525: 12) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมั้นของคู่สมรสใน เขตชนบทของประเทศไทย โดยพบว่าสตรีที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจปานกลางหรือสูง ทำหมั้นมากกว่าผู้ที่มีฐานะยากจน และการศึกษาของ ไศภิต ม่องเสรี (2529: 47-67) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำหมั้นและความคิดที่จะทำหมั้นของสตรีที่สมรสแล้วใน เขตชาน เมือง

กรุงเทพฯ ที่พบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลในทางบวกต่อการทำหมัน เมื่อรายได้ของครอบครัว เพิ่มขึ้นสัดส่วนของการทำหมันก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

สำหรับความคิดที่จะทำหมัน พบว่า รายได้ต่อปีของครอบครัวแทบจะไม่มีผลหรืออิทธิพลต่อความคิดที่จะทำหมัน และความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.02$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า รายได้ต่อปีของครอบครัวน่าจะมีผลบวกต่อความคิดที่จะทำหมัน

การศึกษาของสตรี พบว่ามีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.22$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า การศึกษาของสตรีน่าจะมีผลบวกต่อการทำหมัน

ในด้านความคิดที่จะทำหมัน การศึกษาของสตรีมีผลในทางบวกต่อความคิดที่จะทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.02$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.16$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การศึกษาของสามี พบว่ามีผลต่อการทำหมันของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.01$) แต่ไม่เป็นแบบแผน และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.13$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่า การศึกษาของสามีน่าจะมีผลบวกต่อการทำหมัน

ในด้านความคิดที่จะทำหมัน พบว่า การศึกษาของสามีมีผลในทางบวกต่อความคิดที่จะทำหมันของสตรี เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.06$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.14$)

การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี พบว่ามีผลต่อการทำหมันแต่ไม่เป็นแบบแผน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรีน่าจะมีผลบวกต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมัน เมื่อทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.13$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.09$)

สำหรับความคิดที่จะทำหมัน พบว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรีมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมัน ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.09$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.12$)

บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้าย พบว่ามีผลก่อให้เกิดความแตกต่างในการทำ
หมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.02$) กล่าวคือ สตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยแพทย์
พยาบาล หรือผดุงครรภ์ ทำหมันสูงสุด รองลงมา ได้แก่ สตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยญาติ
หรือบุคคลอื่น และผดุงครรภ์แผนโบราณ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความ
สัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.13$)

ส่วนความคิดที่จะทำหมัน บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้ายมีผลก่อให้เกิดความ
แตกต่างในด้านความคิดที่จะทำหมัน กล่าวคือ สตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยแพทย์ พยาบาล
หรือผดุงครรภ์ คิดที่จะทำหมันสูงสุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ ($P = 0.00$) และความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.24$)

ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ พบว่ามีผลต่อการทำหมัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน และความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ
($V = 0.19$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่า ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้ง
ที่ว่าการอำเภอน่าจะมีผลในทางลบต่อการทำหมัน

ในด้านความคิดที่จะทำหมัน ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้งที่ว่าการ
อำเภอมิผลต่อความคิดที่จะทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน
และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.18$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าระยะทาง
จากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้งที่ว่าการอำเภอน่าจะมีผลในทางลบต่อความคิดที่จะทำหมัน

3. ปัจจัยด้านการวางแผนครอบครัว

ระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมันของสตรี มีผลในทางบวกต่อการทำหมันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์อยู่ใน
ระดับต่ำ ($V = 0.23$)

ในด้านความคิดที่จะทำหมัน พบว่า ระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมันของสตรี
มีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) แต่ไม่เป็นแบบแผน และความ
สัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.18$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่าระยะเวลารับรู้
เรื่องการทำหมันของสตรีน่าจะมีผลบวกต่อความคิดที่จะทำหมัน

แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมันของสตรี พบว่าก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่อง การทำหมันของสตรี กล่าวคือ สตรีที่ได้รับข่าวสารเรื่องการทำหมันจากสื่อมวลชนทำหมัน มากกว่าสตรีที่ได้รับข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.45$) และความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับค่า ($V = 0.06$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่า สตรีที่ได้รับข่าวสารเรื่องการทำหมันจากญาติ เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน น่าจะทำหมันมากกว่าสตรีที่ได้รับข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ และแตกต่างจากผลการศึกษาของ สุวัฒน์ วิบูลย์เศรษฐ์ (2529: 31) ที่ศึกษาสตรีที่มารับบริการทำหมันหลังคลอดจากโรงพยาบาลทั่วประเทศที่มีพยาบาลที่ได้รับการอบรมให้ทำหมัน ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2528 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2529 จำนวน 820 ราย ซึ่งพบว่าสตรีที่มารับบริการทำหมันได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการทำหมันครั้งแรกจากญาติ หรือเพื่อนที่ทำหมันแล้ว เป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาของ Amara Soonthorndhada (1987: 65) ในเรื่องการทำหมันชายของประชากรในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อปี พ.ศ. 2527 ที่พบว่าชายที่ทำหมันส่วนใหญ่ทราบเรื่องราวการทำหมันครั้งแรกจากเพื่อนที่ทำหมันแล้ว

ในด้านความคิดที่จะทำหมัน สตรีที่ได้รับข่าวสารเรื่องการทำหมันจากสื่อมวลชนคิดที่จะทำหมันสูงที่สุด เช่นเดียวกับการทำหมัน ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.72$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่า ($V = 0.05$)

ทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับนโยบายการมีบุตร 2 คน พบว่าสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายการมีบุตรเพียง 2 คน ทำหมันมากกว่าสตรีที่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.01$) และค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่า ($V = 0.13$)

สำหรับความคิดที่จะทำหมัน สตรีที่มีทัศนคติเห็นด้วยกับนโยบายคิดที่จะทำหมันมากกว่าสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายฯ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.02$) แต่ความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับค่า ($V = 0.16$)

ทัศนคติของสตรีในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมัน มีผลก่อให้เกิดความแตกต่างในการทำหมันแต่ไม่มากนัก สตรีที่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ทำหมันในอัตราที่สูงกว่าสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายฯ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.33$) และความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาอยู่ในระดับค่า ($V = 0.06$)

ในเรื่องความคิดที่จะทำหมัน สตรีที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายฯ คิดที่จะทำหมันมากกว่าสตรีที่เห็นด้วยกับนโยบายฯ ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.02$) และความสัมพันธ์เชิงเนื้อหามอยู่ในระดับต่ำ ($V = 0.17$)

นอกจากการศึกษาในแง่เนื้อหาแล้ว การวิเคราะห์ครั้งนี้ยังได้ตัวอย่างของการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญในแง่ระเบียบวิธีวิจัยอีกด้วย เช่น ตัวอย่างความสัมพันธ์ดวงของจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีกับความคิดที่จะทำหมัน หรือรายได้ต่อปีของครอบครัวกับความคิดที่จะทำหมัน ในอนาคต เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างในแง่ประจักษ์ที่ไม่ค่อยพบเห็นบ่อยนัก

กล่าวโดยสรุปการศึกษาค้นคว้าอาจสรุปให้เห็นได้ง่าย ๆ ในรูปของตาราง ซึ่งปรากฏในตารางที่ 28 และ 29 จะเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบผลหรืออิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม โดยที่ไม่ได้ควบคุมหรือพิจารณาผลของตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าอายุของสามีและอายุของสตรีเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการทำหมัน และความคิดที่จะทำหมันในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28: สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (การทำหมัน) กับตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	การทำหมัน			ระดับความสัมพันธ์ ^{****}
	ทิศทาง ^{**}	สมมติฐาน ^{**}	นัยสำคัญ ^{***}	
อายุของสตรี	บวก	เป็นไปตาม	0.00	0.28
อายุของสามี	บวก	เป็นไปตาม	0.00	0.30
อายุบุตรคนสุดท้ายของสตรี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.21
จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี	บวก	ไม่เป็นไปตาม	0.06	0.09
อาชีพของสตรี	*	เป็นไปตาม	0.51	0.03
อาชีพของสามี	*	เป็นไปตาม	0.63	0.02
รายได้ครอบครัว	บวก	เป็นไปตาม	0.24	0.07
การศึกษาของสตรี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.22
การศึกษาของสามี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.01	0.13
การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.13	0.09
บุคลากรหลักต่อบุตรคนสุดท้ายของสตรี	*	เป็นไปตาม	0.02	0.13
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.19
สิ่งที่ตั้งว่าการอำเภอ				
ระยะเวลาเรียนรู้เรื่องการทำหมันของสตรี	บวก	เป็นไปตาม	0.00	0.23
แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมันของสตรี	*	ไม่เป็นไปตาม	0.45	0.06
ทัศนคติเกี่ยวกับนโยบายการมีบุตร 2 คน	*	ไม่เป็นไปตาม	0.01	0.13
ทัศนคติในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมัน	*	เป็นไปตาม	0.33	0.06

* ตัวแปรอยู่ในระดับนามมาตรา (Nominal Scale) ไม่สามารถบอกทิศทางที่แท้จริงได้

** เมื่อไม่ได้ควบคุมด้วยตัวแปรอื่น ๆ

*** วิกฤต Chi-Square test

**** วิกฤต Cramer's V

ศูนย์วิทยุทันตกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 29 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (ความคิดที่จะทำหมัน) กับตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	ความคิดที่จะทำหมัน			
	ทิศทาง**	สมมติฐาน**	นัยสำคัญ***	ระดับความสัมพันธ์***
อายุของสตรี	ลบ	เป็นไปตาม	0.00	0.48
อายุของสามี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.40
อายุบุตรคนสุดท้องของสตรี	ลบ	เป็นไปตาม	0.00	0.40
จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี	ลบ	เป็นไปตาม	0.00	0.17
อาชีพของสตรี	*	เป็นไปตาม	0.01	0.16
อาชีพของสามี	*	เป็นไปตาม	0.09	0.10
รายได้ครอบครัว	ไม่มีผล	ไม่เป็นไปตาม	0.93	0.02
การศึกษาของสตรี	บวก	เป็นไปตาม	0.02	0.16
การศึกษาของสามี	บวก	เป็นไปตาม	0.06	0.14
การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี	ลบ	ไม่เป็นไปตาม	0.09	0.12
บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้องของสตรี	*	เป็นไปตาม	0.00	0.24
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรี				
ถึงที่ตั้งว่าการอำเภอ	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.18
ระยะเวลาเรียนรู้เรื่องการทำหมันของสตรี	ไม่เป็นแบบแผน	ไม่เป็นไปตาม	0.00	0.18
แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมันของสตรี	*	ไม่เป็นไปตาม	0.72	0.05
ทัศนคติเกี่ยวกับนโยบายการมีบุตร 2 คน	*	เป็นไปตาม	0.02	0.16
ทัศนคติในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมัน	*	ไม่เป็นไปตาม	0.02	0.17

*ตัวแปรอยู่ในระดับนามมาตรา (Nominal Scale) ไม่สามารถบอกทิศทางที่แท้จริงได้

**เมื่อไม่ได้ควบคุมด้วยตัวแปรอื่น ๆ

***วัดด้วย Chi-Square test

****วัดด้วย Cramer's V

ศูนย์วิทยุทันตกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในที่นี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. การเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ

1.1 จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สตรีที่มีอายุน้อยทำหมันต่ำกว่าสตรีที่มีอายุมากกว่า ดังนั้น การที่จะรณรงค์ให้ผู้มารับบริการทำหมันจึงควรมุ่งความสนใจไปที่สตรีกลุ่มที่มีอายุน้อยให้มากขึ้น เพื่อที่จะทำให้สตรีกลุ่มนี้มีความรู้ ความเข้าใจ และมองเห็นความสำคัญของการจำกัดจำนวนบุตรด้วยวิธีการทำหมันมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.2 ในเรื่องอาชีพของสตรีหรือสามี จากการศึกษาพบว่าสตรีหรือสามีที่มีอาชีพไม่ใช่เกษตรกรรวม เป็นกลุ่มที่มีการทำหมันและคิดที่จะทำหมันในอนาคตมากกว่าสตรีหรือสามีที่มีอาชีพอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญต่อบุคคลกลุ่มนี้เป็นพิเศษ โดยถือ เป็นกลุ่ม เป้าหมายแรกในการที่จะ เผยแพร่และชักจูงให้มารับบริการทำหมัน

1.3 ผลจากการศึกษา พบว่า สตรีที่ได้รับข่าวสารเรื่องการทำหมันครั้งแรก จากสื่อสารมวลชนและแพทย์ พยาบาล หมอคุณธรรม หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสตรีที่ทำหมันและคิดทำหมันมากกว่าสตรีกลุ่มที่ได้รับข่าวสาร เรื่องการทำหมันครั้งแรกจากแหล่งข่าวสารอื่น ๆ จึง เป็น เรื่องที่น่าสนใจและสมควรถือ เป็นแนวทางปฏิบัติว่าในการที่จะ เผยแพร่ข่าวสารหรือรายละเอียด เกี่ยวกับการทำหมันสมควรที่จะใช้สื่อสารมวลชนและบุคลากรทางการแพทย์ เป็นสื่อกลางในการ เผยแพร่

1.4 จากการศึกษาพบได้ว่าสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยแพทย์ พยาบาล หรือ หมอคุณธรรม ทำหมันในอัตราที่สูงกว่าสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยบุคลากรอื่น ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าสตรีที่คลอดบุตรคนสุดท้ายโดยแพทย์ พยาบาล หรือหมอคุณธรรม นิยมที่จะให้แพทย์หรือพยาบาล ทำหมันหลังคลอดเสียในขณะเดียวกัน ฉะนั้น จึงควรมีการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผน ครอบครัวและรายละเอียด เกี่ยวกับการทำหมันแก่สตรีที่มาทำคลอดบุตรทุกราย เพื่อให้ได้ความรู้ และข่าวสารที่ถูกต้องในอันที่จะชักจูงให้ทำหมัน เมื่อมีบุตรเพียงพอแล้ว

1.5 ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาเรียนรู้เรื่องการทำหมันของสตรีที่มีผลหรืออิทธิพลต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมัน พบว่า สตรีที่ทำหมันส่วนใหญ่มีระยะเวลาเรียนรู้เรื่องการทำหมันมากกว่า 11 มีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะการทำหมันมิใช่การคุมกำเนิดที่สามารถโฆษณาชักชวนให้มารับบริการอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะรับบริการทำหมันจึงต้องทราบเรื่องราวการทำหมันมาบ้าง และต้องการคำยืนยันที่เชื่อถือได้จากแหล่งข่าวสารที่ตนไว้วางใจ โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่โดยหน่วยงานของรัฐ เพื่อที่จะลบล้างข่าวลือที่เคยได้ยินได้ฟังมาเสียก่อนจึงจะตัดสินใจทำหมัน ดังนั้น การที่จะชักจูงผู้ที่อยู่ในข่ายให้มารับบริการทำหมันจึงควรมีการเผยแพร่ข่าวสารเกินกว่า 1 ครั้ง และควรมีระยะเวลาานานติดต่อกัน

1.6 ความมุ่งสนใจที่จะชักจูงสตรีกลุ่มที่คิดจะทำหมันให้เปลี่ยนแปลงจากความคิดมาเป็นพฤติกรรมที่แท้จริง เช่น กลุ่มสตรีที่มีอายุน้อย ผู้ที่มีบุตรคนสุดท้ายยังไม่มากนัก หรือผู้ที่ต้องการจำนวนบุตรเพียง 2 คน เป็นต้น

1.7 การศึกษาคั้งนี้กระทำเฉพาะด้านผู้รับบริการหรือสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นการศึกษาเพียงด้านเดียว จึงควรมีการศึกษาริวิจัยในส่วนของผู้บริการหรือระบบบริการด้วย

1.8 ควรมีการศึกษาในรายละเอียดของกลุ่มสตรีที่ยังไม่ได้ทำหมันและไม่คิดที่จะทำหมันในอนาคต ถึงสาเหตุต่าง ๆ ในการศึกษาที่ยังไม่ยอมรับการทำหมัน รวมทั้งคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ของสตรีกลุ่มนี้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในแง่ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาคั้งนี้มีข้อจำกัด คือ เป็นการศึกษาผลหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวเดียวกับตัวแปรตาม นั่นคือ การทำหมัน และความคิดที่จะทำหมันในอนาคต และได้มีการนำเอาจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เข้ามาร่วมในการพิจารณาผลหรืออิทธิพล การวิเคราะห์ในระดับนี้ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมันมากที่สุด ดังนั้น การศึกษาต่อไปจึงควรมีการศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ขั้นสูงขึ้นไปอีก เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การวิเคราะห์โดยใช้ Multivariate Technique